

Kuolleet Hallitsevat Eläviä

(Kirj. N. MAKI.)

ARISTOTELES on ollut kuolleena jo 2,254 vuotta. Hän ei nähnyt milloinkaan nykyäikaista laboratoriota, joissa kokeellisten tutkimien perusteella ratkotaan maailman arvoituksia tieteen perustalla. Siitä huolimatta hänen tutkimiensä tuloksia valtio-opista, moraalikäsitteistä y.m. ihmisten keskinäisiä suhteita määrittelevistä opeista pidetään edelleenkin paikkansapitävinä ja viisaina.

Maantomuksi on myöskin muuttunut Mooses, Sokrates, Platon ja kaikki muut mennneiden aikojen viisaat miehet. Heidän fyysilliset olemuksensa eivät voi meille enempi lakejaan lukea; silti heidän jälkeensä jättämät opit määräävät meidän elämämme kulun täydellisemmin kuin osaamme edes kuvitellaan. Valtaavan suurimman osan kaikista nykyäänkin voimassa olevista laeista ja säädöksistä ovat laatineet ihmiset, jotka ovat jo aikoja sitten maailmankaikkeuden tomuksi muuttuneet.

Koko ihmiskunnan elämän draama, jota historiaksi nimitetään, ei ole muuta kun kuvausta uuden ja vanhan keskinäisestä kamppailusta, jossa vanha on näytellyt pääosaa. Milloin tahansa edistys on saavuttanut pienempiäkään voittoja, on se aina vaatinut sitkeää pitkäaikaista kamppailua ja useassa tapauksessa myöskin sanomattoman paljon uhreja.

”Ihmiset ovat yleensä luonteeltaan taantumuksellisia”, sanoo tiedemies James Harvey Robinson, kirjassaan ”The Mind in the Making”. Pidetään kiinni vanhoista perinnäisistä tavoista. On vaikea luopua siitä mihin on totuttu; mikä on tullut niin tutuksi. Ja Marxin Kallekin sanoo, että ”Menneisyyden perinnäistavat painavat kuin painajainen elävien ihmisten mielissä.”

Perintömme raakalaisuuskaudelta

Ihmiskunnan historia — tiedemiesten mukaan — ulottuu ainakin viisisataatuhatta, ehken miljoonia vuosia taaksepäin. Mutta vielä 332 vuotta sitten, eli v. 1600, poltettiin Giordano Bruno roviolla vapaa-ajatustensa vuoksi, kun uskalsi m. m. levittää oppia siitä, että maapallo on pyöreä. Joitain vuosia myöhemmin pakoitettiin Galileo, kaikkien aikojen nerokkaimpia luonnontutkijoita, katumuspaita päällään, kieltämään Kopernikuksen opin, nim., että maapallo on pyöreä. Myöskin hänet tuomittiin elinikäiseen vankeuteen.

Siis se niin kutsuttu sivistys on vasta eilisen päivän tuote ihmiskunnan ikään verrattuna. Jokaista kulttuurivuotta kohden on ihmiskunta elänyt vähintään tuhannen vuotta raakalais- ja alkueläin-aikakautta. Ja niinpä löytyykin meissä sen ajan perinnäisjätteitä tavattoman paljon, joskin nykyajan kulttuuriverholla pintapuolisesti peitettyinä. Sanotaan usein, kun henkilö suuttua riehahtaa, että hänestä pisti alkuihminen esiin, ja vaikkapa se sano-

taankin toisinaan leikin varjossa, on se kuitenkin oleellinen tosiasia. J. H. Robinson sanoo tämän raakalaisihmisen olevan meitä jokaista paljon lähempänä kuin konsanaan meidän oma veljemme.

Alkuihmisen ominaistavat

Entä sitten tämän raakalaisveljemme ominaistavat? Ne tiedemiehet, jotka ovat niitä tutkineet, ovat yleensä huomanneet alkuihmisten olevan kuolettavan vanhoillisia. Ei millään ehdolla haluta luopua totutuista tapalaeista. Ainoastaan katkerimmat kokemukset voivat saada heidät tapojaan muuttamaan, ja sittenkin niihin vanhoihin tapoihin takaisin lipsahtaminen on aina tarjolla, koska ne ovat olleet yksinkertaisempia ja läheisempiä hänen eläimellisille kutsumuksilleen.

Löytyykö tällaista nykyaikana? Löytyy. Miksi-ä muuksi voidaan luokitella sellaiset puheet, joita usein kuulee vanhempien ihmisten kesken ”niistä vanhoista hyvistä tavoista ja hyvistä ajoista.” Mitäpä muuta se ilmaisee kuin halua pysytellä paikallaan: pitää kiinni totutuista perinnäistavoista. Se kuolettavan taantumuksellinen alkuihminen pistää esiin. Sillä todellisuudessa ”ne vanhat hyvät ajat” ovat olleet vain vanhoja huonoja aikoja kun on totuttu siihen vissiin elämänjärjestykseen, on pienempikin muutos häiritsevää ja niin ollen vastenmielistä.

Samanlaisiksi ilmiöiksi voidaan myöskin luokitella ne puheet, joissa vanhempien ihmisten kuulee päivittelevän nykyajan nuorisosta. ”Nykyajan nuoriso on aivan pilalla”, sanovat he. Mutta kun ne ”pilalla” olevat nuoret varttuvat aikuisiksi, tulee niistä kuitenkin parempia ihmisiä kuin aikaisempi sukupolvi on ollut, sillä onhan kehitys mennyt eteenpäin vuosi vuodelta. Niinpä siis voidaankin sanoa, että kuolema on todellisuudessa yhteiskunnan yksi edistyksellisin ilmiö. Jos eivät vanhemmat ihmiset, jotka ovat kivettyneet elämäänsä vissiä elämänlatua; joidenka tavat ovat järkähtämättömän jämttejä, kuolisi pois, olisi edistys paljon hitaampaa, koska he olisivat aina hankaamassa sitä vastaan.

Uudistukset kauhistuttavia

Mutta tarkastakaamme joitakin yksityisseikkojakin miten esim. uusia keksintöjä, uusia ruokalajeja, ynnä kaikkea muuta uutta on aina voimakkaasti vastustettu. Niitä voitaisiin esittää yhtä paljon kuin uudistuksiakin on toimeenpantu miellä alalla tahansa, mutta tässä tietysti voidaan mainita vain muutamia.

Kun muinaiseen Roomaan alettiin laittaa lämmitys- ja vesilaitteita, jyristiin niitä vastaan ankaraasti. Eräskin hallitusneuvoston jäsen ja neuvonantajana, nimeltä Seneca, sanoi m. m., että ”uskokaa minua, se oli ihanaa aikaa kun ei vielä tunnettu arkitehtejä.”

Kun rautatien ja höyryveturin käytäntöön ottamista esitettiin, pidettiin se mitä järjettömämpänä ajatuksena. Englannin parlamentti ei antanut lupaa sen rakentamiselle v. 1825. Sen sijaan annettiin lausunto, että Ferguson, joka lakiesityksen esitti, on hullu. Samalla jatkettiin, että "tämä pirun rautatie on nyt lopullisesti tehty mahdottomaksi, sillä suuri enemmistö oli sillä kannalla, että lupaa ei myönnetä."

Ensimmäinen kivihiililähetys Philadelphiaan v. 1803 käytettiin soran asemasta katukäytäviä tehdessä. Ja kun muuan George Shoemaker yritti sitä samoihin aikoihin myydä Philadelphian kaduilla polttoaineena, ajettiin hänet kaupungista pois ja uhattiin vangita jos palaa takaisin.

Kylpyammeita ei liioin tervehditty suvaitsevasti. Noin satakunta vuotta sitten, kun niitä Yhdysvalloissa esitettiin otettavaksi käytäntöön, tuomittiin ne yleisesti kaikkien sanomalehtien taholta ja vieläpä lääkäritkin tuomitsivat niiden käytön epäterveelliseksi. Ja useissa valtioissa asetettiin niiden käyttöille erikoisveroitus, kuten esim. Virginiassakin 30 dollaria vuodessa.

Ensimmäinen laivanlasti lannoitusainetta (salpietaria) mikä lähetettiin Chilestä Englantiin, ei löytänyt ostajaa ja niin täydyttiin purkaa lasti mereen.

Samaten kävi banaani-lähetykselle. Niitä ei ottanut Lontoossa kukaan edes ilmaiseksikaan, joten ne täydyttiin jättää mätänemään.

Entäs peruna, joka on tänäpäivänä yksi yleisempi ruokalajimme? Sama juttu. Ensikerran sen on pitänyt vieneen Amerikasta Euroopan v. 1586 Sir Francis Drake. Mutta kun ihmiset katselivat sitä kauhistuksella, niin otti toistasataa vuotta ennenkuin se tuli Euroopassa yleisemmin käytäntöön. Vielä niin myöhään kuin v. 1728, jolloin perunaa koetettiin saada leviämään Skotlannissa, saarnasivat papit ja muut "viisaat" miehet, että koska siitä ei mainita mitään raamatussa, ei se sovi kristityille; että se on kielletyn puun hedelmä, jonka vuoksi Aatami ja Eeva ajettiin pois paratiisista, ja että se synnyttää ruttoa.

No entäs haarukka, jolla me nykyään pistelemme sitä ruttoa synnyttävää kielletyn puun hedelmää suuhun? Kun sitä alettiin käyttää Englannissa seitsemännellätoista vuosisadalla, tehtiin siitä suurta ivaa ja pidettiin jumalanpilkkana, jos ihminen ei voi pitää puhtaasta lihasta sorjin kiinni.

Silmälasit tuomittiin alkuun moraalikäsitteitä alentaviksi esineiksi. Sateenvarjoja kantavia henkilöitä heiteltiin mädäntyneillä kananmunilla, y. m. Autobiiliitit saivat osakseen tavatonta vastustusta, jonka useat vanhemmat ihmiset vielä muistavatkin. Ja historia kertoo saman tarinan niiden edeltäjistä, nim. kärryistä, sillä ne olivat aikuaikoina niin vihattuja, ettei hallitsija Aureliuskaan uskaltanut niitä käyttää voittoisassa riemumarssissaan Antioikian mennessään.

Onko tilanne muuttunut?

Edellämainittuja ja lukemattomia muita samantyyppisiä tapauksia lukiessaan nykyajan ihmiset

monasti naurahtavat ja päättelevät, että kyllä ne entiasjan ihmiset ovat olleet yksinkertaisia. Nyt ei muka sellaista enään ilmene, päättelevät monet. Mutta kun tutkitaan tilannetta tarkemmin, huomataan samat raakalaisihmisen perusominaistavat: tavatoin taantumuksellisuus ja ylliuonnollisuuksiin uskomisen edelleenkin vallitsevan. Sellaiseen tulokseen ovat tulleet näitä asioita tutkineet tiedemiehet.

Fysiikan, teknologian ja yleensä aineen maailmassa on tosin tilanne jossain määrin muuttunut, joskin, kun otetaan koko ihmiskunta huomioon, on uutuusien vastustaminen vieläkin yleisin ilmiö. Mutta kasvatusalalla, kuten moraalikäsitteissä, uskonnossa, y. m. ei ole suurempaa muutosta tapahtunut. Niinpä proessori Harry Elmer Barnes sanookin, että "ne ovat automobiiliin ja ilmaläivojen aikakauden teknillinen kehitys ja härkävaljakkojen aikainen ihmisten keskinäisiä elämänsuhteita hallitsevat opit, jotka aikaansaattavat suurimmalta osalta tämänpäiväiset yhteiskunnalliset pulmat. Siis toisin sanoen: teknillinen kehitys on satoja vuosia edellä vallitsevista hallitusmuodoista.

Niinpä pidetäänkin jo paljoita koko nykyistä opetusjärjestelmääkin tarkoitustaan vastaamattomana. Useat yliopistojen professorit ja tiedemiehet ovat selostelleet ja antaneet lausuntojaan, että jos opetusjärjestelmä muutettaisiin aikaansa vastavammaksi, voisivat ihmiset saavuttaa sen tietomäärän muutamassa vuodessa, jonka saavuttamiseksi heidän täytyy nykyään käydä koulua kymmeniä vuosia. Onpa annettu sellaisiakin lausuntoja, että tulevaisuudessa voidaan ehkä lakaista sivuun — pelkinä olettamuksina — kaikki nykyiset oikeana pidetyt filosofiset, talousjärjestelmälliset ja yhteiskuntaopilliset tieteet. Niin arvioivat m. m. John Dewey, Thorstein Veblen, V. Parento, Robinson, y. m. Siis tulevilla sukupolvilla tulee nähtävästi olemaan yhtä paljon, tai ehken enempiäkin, syytä pitää meitä nykyajan ihmisiä järjettöminä, kuin me nykyään pidämme menneiden vuosisatojen ihmisiä.

Uskonnon vaikutus

Työväenliikkeen mukana olevat ihmiset pitävät itseään yleisesti uskonnonkahleista vapautuneina. Mutta kun otetaan huomioon, että koko ihmiskunnan elämäntaival on ollut aina äärettömän taikauskon ja pimeyden kahleissa, ollen uskonto vielä tänäkin päivänä voimakkaampi kuin kaikki muut liikkeet yhteensä, niin uskonnosta vapaan asteen saavuttamista ei kai voida pitää mahdollisena. Kyllä sitä on hyvänlainen annos perintönä työväenliikkeessäkin.

Silminnäkijät tietävät kertoa Venäjän musikan nykyään polvistuvan Leninin kuvan edessä samalla tavalla kuin ennen Kristuksen kuvan edessä. Siis uskonnollista perinnäistapaa ei ole voitu yks'kaks' muuttaa, joten bolsheviikit ovat käyttäneet sitä edukseen, muuttaen uskonnon kohdetta. Ja kun Kominterni lähettää "avoimen kirjeensä", määritellen mitä missäkin maassa on visseissä tilanteissa tehtävä, käyttää se ihmisten uskonnollista luonnetta

edukseen, asettaen itsensä kaikkietävän jumalan asemaan. Se täydellinen luottamus jonka kommunistit tässäkin maassa näyttävät omaksuvan, on vain lisätodistus uskonnollisuudesta. Järjenvalossa asiaa harkiten täytyy kai jokaisen myöntää se tosiseikka, että henkilöt Moskovassa eivät voi tietää paremmin — eikä niinkään hyvin — mitä tässä maassa on esim. joissakin sisäisissä riitaisuuksissa tai teollisuusrettelöissä tehtävä, kuin täällä "palkanpäällä" olevat henkilöt. Mutta niin kuitenkin näytään asia käsittävän.

Vapaa uskonnollisuudesta ei liioin ole mikään muukaan työväenliike, meikäläinen mukaan luetuna. Yleinen ilmiö näyttää olevan, että pidetään kiinni vanhoista, aikaisemmin hyväksytyistä katsantokannoista ja asetetaan ne vissiin kaavaan. Ken jotain uutta uskaltaa esittää, häntä vastaan hyökätään, vaikkapa jo vuoden parin päästä — käytännön osoittaessa entisen käsityskannan vääräksi — ihmetellään, kun niin on ennen asia käsitetty. Tosi-asia on se, että mitään vissiä kaavaa ei voida luoda mikä olisi ehdottomasti parhain, jonka puitteissa työväenluokan asiaa voitaisiin viedä eteenpäin, mutta jokainen kuitenkin väittää hänen kantansa olevan parhaimman. Ja ken aikoo pysyä missä liikkeessä tahansa aina hyvän miehen kirjoissa — säilyttää kunniakehän päänsä ympärillä — tekee hän viisaasti kun väittää vallitsevamman käsityskannan olevan ehdottomasti oikean. Mutta niin ei ole kehitys koskaan mennyt eteenpäin, eikä tule vastaan menemään.

Myötä- vaiko vastavirtaan.

"Luontainen taipumuksemme on pyrkiä uskomaan asioiden olevan siten kuin olemme tottuneet pitämään ne oikeina ja jos joku meidän uskoamme horjuttaa, koetamme me kaikin keinoin sitä puolustaa, hakemalla kaikenlaisia todisteita, voidaksemme edelleenkin pitää entisen uskomme." Näin sanoo professori J. H. Robinson. Ja kun tämän valossa asioita harkitsemme, niin voimme hyvin olettaa tämän-

päiväistenkin katsantokantojemme olevan vain uskoa, kuten epäilemättä suurelta osalta onkin. Tähän antaa vielä varmuutta se, kun olemme jokainen tulleet elämämme päivinä monasti näkemään, että monet asiat, jotka olemme aikaisemmin pitäneet oikeina — ovatkin osoittautuneet olevan jonkun ajan päästä jo toisin. Jos me olisimme silloin tietäneet asian niin olevan, kuten olemme silloin vankasti vakuuttaneet, niin olisihan se siten ollut vielä myöhäisempinäkin vuosina.

Näin me siis näemme, että menneiden aikojen perinnäistavat; luontainen taipumus pitää kiinni käsityksistämme, jotka olemme saaneet aikaisemmalta sukupolvelta, se sitä aikaisemmalta sukupolvelta, j.n.e., ovat voimakkain vaikutelma mikä käsityskantojamme määräälee. Ja Francis Bacon (tietosanakirjan mukaan keskiajan kuuluisin filosofi, tieteen uudistaja ja kokemusperäisen filosofisen suunnan alkuunpanija) sanoo, että "todellisuudessa aika näyttää olevan kuin joki eli puro, joka kuljuttaa mukanaan kaiken sen mikä on köykäistä ja hukuttaa sen mikä on täysipainoista, sillä ihmiset ovat pikemminkin valmiita antamaan hyväksymisensä kaikille kansanomaisille pintapuolisille ilmiöille, kuin sellaisille mitkä ovat pohjimmaisiin tosiasioihin perustuvia."

Siis mennään virran mukana, kuten sanotaan. Ja sen mukana voi mennä mikä kuollut kala tahansa, jota vastoin vastavirtaan uiminen vaatii elävän kalan. Ihmiskunnassa nämä vastavirtaan uivat ovat uudistuksien toimeenpanijat; henkilöt, jotka uskaltavat arvostella vallitsevia käsityskantoja — olkootpa he missä piirissä tahansa — ja esittää niiden tilalle uusia, parempia. Heidän tiensä on kyllä aina ollut työlästä vastarinnan murtamista, saaden osakseen kaikenlaista herjausta, pahoinpitelyä tai hirsipuun. Mutta siltikin ilmestyy keskuuteemme näitä vastavirtaan ulvia eläviä kaloja, jotka omat persoonapyyteensä, siviilivapautensa ja henkensäkin alttiiksi asettaen vievät tätä maailmaa eteenpäin.

Toivo Tulevaisuuteen

PITKAN kylmän ja myrskyisen talven perästä ikävöivät ihmislapset kaihomielin kevättä — ja sen perästä kesäntuloa. Kuten tavallista, alkaa tämä ikävöinti liian aikaisin, luonto ei ole vielä kehittynyt sille asteelle, että se olisi kykenevä voittamaan talven hyisen vallan ja sen tilalle kohottamaan kevään herttaiset ilmat ihanine auringonpaisteineen; mikä äärettömällä tenhovoimallaan vetää ihmislasta puoleensa. Tämä ikävöinti alkaa useasti liian aikaiseen; ihminen on siinä suhteessa luonteeltaan hätäinen, siksi hän aloittaa toivonsa ennenaikaisesti ja pettyy usein. Talven valta ei olekaan noin vain kukistettavissa, vaikka joskus satuukin siten, että ilmat kääntyvät aikaiseen läm-

pöisiksi ja sulattavat lumen, siten muuttaen luonnon tavallista kesäisemmäksi, ei ole kuitenkaan vielä kesän aika. Tuuli kääntyy taas pohjolaan, ilma alkaa kylmenemään ja luonto synkkenee.

Ihmiset, jotka eilen iloitsivat kevään tulosta, ovat pettyneet. He, jotka eilen pukeutuivat kesäpukimiinsa, eivät enään voikkaan siten pukeutua; vaan ovat pakoitettuja tekemään kääntein elämässään. Eilisten kesäpukimien tilalle tulee talvipuvut. Mieli ja iloinen luonne synkkenee, eilen nauraneet huulet ovat lujasti yhteenpuristautuneet ja synkkä katse kuvastuu heidän eilen iloisilta kasvoiltaan. He olivat erehtyneet! Luonto ei ollutkaan kyllin voimakas sulattamaan talven valtaa, ei voinut antaa